

Vejledning og retningslinjer i tilfælde af seksuelle overgreb og krænkelse i ELMs børne- og ungdomsarbejde

1. Baggrund for vejledningen

I de seneste år har der i Danmark været et større antal sager vedrørende seksuelle overgreb og krænkelse mod børn og unge – også i kirkelige miljøer. ELM har en lang tradition for arbejde med børn og unge, og derfor har Landsstyrelsen valgt at udarbejde vejledning og retningslinjer for, hvad der skal gøres, hvis der sker seksuelle overgreb/krænkelser i ELM-regi. Vejledningen går mest på, hvad der skal ske og gøres, hvis der fremkommer mistanke eller viden om, at en frivillig eller ansat medarbejder i ELM har begået overgreb eller en seksuel krænkelse mod et barn eller en ung. Vejledningen rummer dog også de situationer i ELM-arbejdet og i mødet med børn og unge, hvor det er en anden person end en ansat eller frivillig, der er under mistanke.

Vejledningen gælder forhold, som falder ind under straffelovens bestemmelser (se afsnit 2). I ELM ønsker vi også at tage hånd om børn og unge, som kan være udsat for ting, som ikke er strafbare, men som ikke desto mindre kan være krænkende eller skadelige. Disse forhold behandles ikke i denne vejledning.

2. Definition af et seksuelt overgreb/en seksuel krænkelse

Det er et seksuelt overgreb/en seksuel krænkelse, når et menneske overskrider et andet menneskes grænse i forhold til seksualitet. Det kan ske ved berøring af kroppen på upassende måde, berøring af kønsdele, visning af nøgenbilleder/pornografiske billeder og ved gennemført samleje. Det kan også ske ved upassende/seksualiseret sprogbrug.¹ Seksuelt misbrug behøver således ikke at være fuldbyrdet samleje eller anden form for direkte seksuel kontakt.

Det kan også ske online

Det er vigtigt at være klar over, at overgreb også finder sted gennem sociale medier og andre elektroniske platforme. Det ændrer ikke på alvoren i overgrebene.

Hvad siger loven?

Straffeloven indeholder klare retningslinjer vedrørende seksuelle krænkelse af børn og unge (Se nedenfor).

Det er vigtigt at være opmærksom på den såkaldte "lærerparagraf" (§223), som fastslår, at det er forbudt at have et seksuelt forhold til børn/unge under 18 år, som man er betroet et ansvar for som underviser eller lign. Uanset om forholdet sker frivilligt eller med den unges samtykke.

¹ Hentet fra materialet "Det gode samvær i kirkens børne- og ungdomsarbejde" udarbejdet af Frikirkenet. Materialet er basisdokument i ELMs forebyggende indsats, og kan hentes her: <https://elm.dk/om-elm/dokumenter/forebyggelse-og-haandtering-af-overgreb/>.

Denne paragraf vil man som leder i et (kristent) børne- eller ungdomsarbejde som udgangspunkt være omfattet af. Det er ligeledes strafbart, hvis man forfører en ung under 18 år til et seksuelt forhold på grundlag af en overlegenhed i alder og erfaring.

Bestemmelser fra straffeloven:

§ 216 Stk. 2. For voldtægt straffes med fængsel indtil 12 år den, der har samleje med et barn under 12 år...

§ 222. Den, som har samleje med et barn under 15 år, straffes med fængsel indtil 8 år, medmindre forholdet er omfattet af § 216, stk. 2. Stk. 2. Har gerningsmanden skaffet sig samlejet ved udnyttelse af sin fysiske eller psykiske overlegenhed ved brug af tvang eller fremsættelse af trusler, kan straffen stige til fængsel indtil 12 år. ...

§ 223. Den, som har samleje med en person under 18 år, der er den skyldiges stedbarn eller plejebarn eller er betroet den pågældende til undervisning eller opdragelse, straffes med fængsel indtil 4 år. Stk. 2. Med samme straf anses den, som under groft misbrug af en på alder og erfaring beroende overlegenhed forfører en person under 18 år til samleje. ...

§ 225. Bestemmelserne i §§ 216-224 finder tilsvarende anvendelse med hensyn til andet seksuelt forhold end samleje.

§ 226. Den, der optager pornografiske fotografier, film el.lign. af en person under 18 år med forsæt til at sælge eller på anden måde udbrede materialet, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 år.

§ 232. Den, som ved uanstændigt forhold krænker blufærdigheden, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år eller, hvis forholdet er begået over for et barn under 15 år, med bøde eller fængsel indtil 4 år.²

3. Konkrete sager om krænkelser og overgreb mod børn og unge i ELM

Opstår der *mistanke* eller *viden* om krænkelser af børn og unge under 18 år i ELMs arbejde, skal den, som står med mistanken eller den konkrete viden altid gå til sin nærmeste leder med problematikken og involvere denne i det, så de generelle retningslinjer kan blive fulgt. Dette gælder, hvis der opstår mistanke eller viden om overgreb på et barn eller en ung, som deltager i ELMs aktiviteter (f.eks. mistanke eller viden om vanrøgt og overgreb i hjemmet), eller hvis der opstår mistanke eller viden om, at en medarbejder – ansat eller frivillig - begår eller har begået overgreb på et barn eller en ung, som vedkommende er leder for i ELMs arbejde. ELMs Landsleder inddrages altid – som minimum med orientering om, at der er en sag.

Ved enhver *mistanke* eller *viden* om krænkelser af børn og unge er vi forpligtet til at handle på det og sætte en procedure i gang. Hvad vi skal gøre, afhænger af forskellige forhold (se nedenfor).

Hvorvidt vi skal underrette relevante instanser og omsorgspersoner *med det samme*, afgøres bl.a. ud fra *den almindelige* og *den skærpede* underretningspligt til sociale myndigheder og politi³:

Underretningspligt til myndighederne

Når det drejer sig om vanrøgt af børn og unge, herunder seksuelle overgreb og krænkelser, er der i Danmark to former for *underretningspligt* til myndighederne, der gør sig gældende. Den *almindelige* underretningspligt og den *skærpede* underretningspligt:

² Fra straffeloven kap 24. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2019/976>

³ Er man i tvivl om, hvorvidt det, man har fået viden eller mistanke om, falder inden for kategorien overgreb, så er det vigtigt, at man ikke går alene med det, men vender det med en anden under fuld tavshedspligt. Det kan være den nærmeste leder, en ELM-ansat eller udenforstående person med faglig kompetence inden for børne-ungeområdet. I samtale med en person uden for ELM sammenhængen præsenteres sagen altid i helt anonymiseret form.

- Den *almindelige* underretningspligt gælder enhver, som får *kendskab* til, at et barn eller en ung under 18 år af voksne udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling.⁴
- Den *skærpede* underretningspligt gælder offentligt ansatte, samt folk der har tilknytning til det offentlige, f.eks. private skoler. Populært sagt gælder det folk, der har et professionelt arbejde med børn. Disse har pligt til at underrette de sociale myndigheder, hvis de bliver bekendt med forhold, som giver *formodning* om, at barnet eller den unge har brug for særlig støtte.⁵ Der findes dog visse modificeringer, der ikke nævnes her.

ELMs medarbejdere – ansatte og frivillige - har ud fra ovenstående kun pligt til at underrette de sociale myndigheder, hvis de får *kendskab* til/*viden* om vanrøgt/et overgreb i eller uden for hjemmet, og har ikke pligt til at underrette kommunen på grundlag af *formodninger* om overgreb. Det betyder fx, at en ungdomsmedarbejder på Hedemølle Efterskole kun har almindelig underretningspligt, mens skolens lærere har skærpet underretningspligt.

Disse regler gælder for overgreb generelt. Hvis der er en mistanke om, at en ELM medarbejder - ansat eller frivillig, - har udnyttet sin stilling i ELM til at begå overgreb, så har ELM en moralsk forpligtelse til også at handle ud fra *formodninger* og ikke kun *kendskab* til og konkret *viden om* overgreb.

I praksis

Ved enhver *mistanke* eller *viden* om en krænkelse/et overgreb begået af en frivillig eller ansat i ELM, *skal* nærmeste leder involveres med det samme. Hvem der involveres, afhænger af situationen, og om det er en frivillig eller en ansat, der er under mistanke. Se mere om dette under punkt 5.

Ved konkret *viden* om seksuelle krænkelser, overgreb eller andre forhold i ELM-sammenhængen eller uden for, der er i direkte modstrid med gældende lovgivning, *skal* de sociale myndigheder og evt. politi altid involveres.

Ved *mistanke* om et overgreb *kan* det være relevant at involvere de sociale myndigheder og evt. politiet for sparring ind i sagen; - afhængigt af, hvad der konkret er mistanke om (evt. med en anonymiseret beskrivelse af forholdene og mistanken).

Ved *mistanke* eller *viden* om en krænkelse/et overgreb af et barn eller en ung i ELM-sammenhængen, vil det som udgangspunkt altid være vigtigt og rigtigt straks at kontakte forældrene, så de kan være med til at tage hånd om børnene/de unge. I nogle situationer kan man også vælge at bede de sociale myndigheder/politiet om hjælp med at kontakte forældre.

- Undtagelse: I tilfælde af, at det er en søskende, en forælder eller en anden nærmeste omsorgsperson, som er under mistanke, så må forældrene IKKE kontaktes, da det kan ødelægge efterforskningen m.v. I sådanne tilfælde kontaktes de sociale myndigheder og/eller politiet direkte. Det er i så fald dem, der vurderer og beslutter, hvem der gør hvad og hvornår.

Såfremt viden eller mistanke er erhvervet via den krænkede selv i en sjælesørgerisk situation, er sjælesørgeren/lederen stadig bundet af sin underretningspligt efter gældende lovgivning. I de

⁴ Serviceloven § 153-154 om underretningspligt. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2020/1287>

⁵ BEK nr 1466 af 16/12/2010 § 1 om underretningspligt

situationer, hvor den krænkede ikke ønsker, at der skal handles og gives viden videre (f.eks. en teenager, som ikke ønsker, at 'noget skal komme ud' og at forældrene skal vide noget), er det vigtigt at lederen/sjælesørgeren er tydelig med sin underretningspligt, og at det bliver tydeliggjort, at forældrene dermed også skal involveres.

4. En konkret handleplan – i tilfælde af en krænkelse/et overgreb i ELMs børne- og ungdomsarbejde

1. **Stop krænkelsen/overgrebet.** (Hjælp den krænkede ud af situationen/ud af relationen til krænkeren)
2. **Kontakt nærmeste leder** (Den lokale ELM-formand, klublederen, lejrlederen etc.). Denne informeres og overtager herefter ansvaret for at tage sagen videre og følge proceduren – som hovedansvarsperson. Hovedansvarspersonen indhenter med det samme sparring hos ELMs Landsleder – og evt. sparring hos eksterne supervisor/sparringspartnere⁶. Den lokale ELM-formand skal altid informeres og inddrages. Det er oplagt, at den lokale ELM-formand overtager opgaven som hovedansvarsperson i sagens videre forløb. Hvis der er tale om, at krænkeren/den mistænkte er en ELM-medarbejder – ansat eller frivillig – skal landslederen selvsagt ligeledes kontaktes med det samme, og landslederen tager over som hovedansvarsperson i den følgende procedure. (Se mere om sagsbehandling i tilfælde af at det er en ELM-ansat, som er den anklagede under punkt 5)
3. **Nærmeste leder (hovedansvarspersonen) kontakter alle de parter, som skal involveres i sagen (forældre; de sociale myndigheder og politi), hvis der er tale om konkret viden om krænkelse.** Forældrene skal være med i beslutninger og i kontakten til politiet og de sociale myndigheder.
4. **Der skal tages hånd om den krænkede.** Der tales med og ydes omsorg for den krænkede i situationen. Der skal sikres den nødvendig hjælp til den krænkede og dennes familie m.v. (Aftal, hvem der tager samtalen med den krænkede og med familien).
5. **Der skal tages en samtale med krænkeren.** Information til krænkeren om underretning til/ involvering af de sociale myndigheder og politi m.v. Information om procedure. Der skal foretages suspendering fra arbejdsopgaven/arbejdet. Ansatte skal suspenderes fra jobbet. Samtalen med krænkeren skal dog afstemmes og aftales med politi/de sociale myndigheder, inden den tages. Når der er tale om en politisag, skal politiet ofte tage den første kontakt med krænkeren om sagen og sikre spor og beviser m.v. (Aftal, hvem der tager samtalen med krænkeren).
6. **Håndtering af pressen.** Medierne interesserer sig for at afdække en eventuel overgrebssag, som de får nys om. Af hensyn til både offeret og den anklagede er det meget vigtigt, at der ikke sker en spredning af navne og af informationer om sagens indhold. Derfor skal al kontakt med pressen altid

⁶ Indhent f.eks. ekstern hjælp fra Foreningen Agape eller hos en sparringsgruppe, som der i forvejen er lavet aftale med om hjælp i sådanne situationer. Det er vigtigt at have en ekstern sparringspartner med så tidligt som muligt i forløbet. Aftal dette med Landsleder.

ske gennem én person, og det vil som udgangspunkt altid være ELMs landsleder. Henvis derfor journalister til rette vedkommende. Det er vigtigt fra begyndelsen af en sag at informere alle involverede om dette. Der henvises i øvrigt til ELMs handleplan for mediehåndtering.

Eksempel på et sagsforløb:

4a En konkret handleplan – *For ELU-foreninger og teenklubber* - i tilfælde af en krænkelse/et overgreb i ELMs børne- og ungdomsarbejde

Ved enhver *mistanke* eller *viden* om en krænkelse/et overgreb begået af en frivillig eller ansat i ELM/ELU – i ELUs eller den lokale teenklubs regi og aktiviteter, *skal* den lokale ELM-formand (eller ungdomskonsulenten) involveres med det samme. Det betyder, at den lokale ELM-formand eller ungdomskonsulenten skal kontaktes omgående af den, som har fået viden/kendskab til en sag. ELM-formanden (eller ungdomskonsulenten) skal med det samme kontakte ELMs Landsleder, som overtager ansvaret for det videre forløb. Det er intentionen, at den/de ELU-/teenklubledere, som bliver inddraget i en sag så hurtigt som muligt skal hjælpes til at kunne overdrage sagen og den videre behandling af procedurer.

Eksempel på forløb – hvis der f.eks. skulle ske en krænkelse i ELU-regi:

Herefter følges handleplanen ovenfor i punkt 4 af Landslederen – i samspil med de lokale involverede. Landslederen hjælper og guider de implicerede i sagen i ELU/teenklubben (den/dem, som har fået viden/kendskab til en sag), så de kan finde fodfæste midt i den verserende sag.

5. Når en medarbejder i ELM mistænkes for at være krænker

Mistanke eller konkret viden om et overgreb/en krænkelsessag

Er der opstået *mistanke* om, at en frivillig eller ansat medarbejder i ELM udnytter eller har udnyttet sin position til at begå overgreb/krænkelse, har ELMs ledelse (ELMs formand og landsleder) ansvar for, at denne mistanke søges be- eller afkræftet, ved at der sættes en undersøgelsesprocedure i gang ud fra punkt 4's retningslinjer oven for.

- Hvis der er tale om konkret *viden* (f.eks. *modtaget viden fra en krænket person*), følges procedurerne også helt ud fra punkt 4's retningslinjer. Grænsen mellem mistanke og viden kan være hårfin og svær at definere. I så fald er det altid vigtigt at rådføre sig med rådgivere og evt. hente sparring hos de sociale myndigheder/politiet (i anonymiseret form).

En iværksat undersøgelsesprocedure/en indberetning til myndighederne på en medarbejder i ELM, bør kun holdes hemmelig for denne, så længe det begrundes i hensynet til efterforskningen ud fra en aftale med politi og de sociale myndigheder. Det er vigtigt for efterforskningen, at krænkeren ikke får mulighed for at 'slette sine spor' eller påvirke efterforskningen eller den krænkede og andre implicerede. Vi kan ved at snakke for tidligt med den anklagede medarbejder om anklagen risikere at ødelægge sagens efterforskning.

- Medarbejderen har dog krav på at få indblik i *så tidligt som muligt*, at der verserer en sag og at kende anklagerne. Vi skal altid – så vidt muligt – undgå, at en medarbejder på et senere tidspunkt får en ubehagelig overraskelse over at få en viden om en sag, som vedkommende gerne ville have haft viden om meget tidligere i processen.

Landslederen har bemyndigelse til at kunne suspendere den pågældende medarbejder – ansat eller frivillig, både ved mistanke og konkret viden, med øjeblikkelig virkning.

Hvis den mistænkte arbejder i udlandet, kontaktes de danske myndigheder for vejledning om eventuel hjemkaldelse og politianmeldelse, da ELM som udgangspunkt ønsker at få medarbejdere stillet for en dansk domstol og ikke en udenlandsk.

Tilståelse eller domfældelse

Ved tilståelse eller domfældelse, fratræder krænkeren sin stilling og alle sine tillidshverv i ELM med øjeblikkelig virkning.

ELM vil arbejde for, at krænkeren gennem vejledning, omsorg og sjælesorg hjælpes til at se sin skyld – og evt. til at blive hjulpet ind i et terapiforløb. Dennes familie kan – afhængig af karakteren og situationen – inddrages i sjælesorg eller behandling.

Ubegrundet mistanke

I tilfælde, hvor en mistanke og anklage viste sig at være helt ubegrundet, har medarbejderen – både lønnet og ulønnet medarbejder - brug for og krav på at få hjælp til at komme på fode igen efter sagen. Der skal vises hensyn til medarbejderen f.eks. ved at vedkommende blive flyttet fra opgaver/funktioner, der har relation til den grundløse beskyldning og den eller de implicerede parter. Det bør også sikres, at det bliver kanaliseret ud til alle, som har viden om sagen, at medarbejderen har været under ubegrundet mistanke. Det aftales i samråd med medarbejderen, hvordan dette skal gøres. Der kan også gives sjælesørgerisk eller terapeutisk hjælp afhængig af situationen og den tidligere anklagedes personlige psykiske påvirkninger i forlængelse af sagen.

6. Hjælp til den krænkede

I den enkelte situation, må der tages stilling til, hvordan den krænkede og evt. dennes familie hjælpes bedst, menneskeligt såvel som åndeligt. Dette aftales i samspil med de sociale myndigheder og forældrene og de ressourcepersoner, som er rundt om barnet/den unge.

Er der behov for professionel hjælp, kan det anbefales at kontakte KRIS (Kristen Rådgivning for Incestofre og Seksuelt misbrugte) eller Foreningen Agape.

ELM giver økonomisk støtte til evt. terapeutiske behandlinger af den krænkede, der hvor der ikke gives offentlige eller forsikringsmæssige midler. Den økonomiske ramme aftales i hvert enkelt tilfælde.

Vedtaget af ELMs ansatte og landsstyrelse – juni 2023